

Pro memoria

1947. március 20-án Ortutay Gyula köz-
oktatásügyi miniszternél megbeszélést folytattunk. Résztvettek:
Radvánszky Albert, Kapi Béla evangélikus részről, Ravasz László,
Lázár Andor református részről és Nagy Miklós államtitkár.

A megbeszélés anyagát általánosságban a mi-
niszter egyházpolitikai programja adta konkrét vonatkozásban
a fakultatív vallástanítással. A miniszter hosszabb expozét
mondott. Általános egyházpolitikai nyilatkozatok után, amelyek
főképen az egyház és állam viszonyának a rendezésére vonatkoz-
tak, három kérdést nevezett meg, mint olyant, amely az ő saját-
os politikai missziójának alkatetele: az általános iskolák ü-
gye, a tankönyvmonopolium és a fakultatív vallástanítás.

A két előbbire rövid hozzászólásokkal ki-
sértük a miniszter fejtegetését, tudomásul vettük, hogy az ál-
talános iskola olyan megoldását tervezi, amelyik megengedi gim-
náziumainknak, hogy eddigi négy alsó osztályukat általános is-
kolává alakítsák s az általános iskolát lefele négy osztállyal
kiegészítsék. Mi nekünk az volt a fő kikötésünk: nincs kifogásunk
az általános iskola ellen, sőt alapgondolatát, az egyeséges és álta-
lános népműveltség színvonalának emelését szívből helyeseljük.
Csak azt kívánjuk, hogy középfoku iskolarendszerünk ne sorvad-
jon, kisebb helyeken ősi elemi iskoláink ki ne pusztuljanak s
az alsóbb műveltségnek emelése ne kompenzálódjék a felsőbb ré-
tegek műveltségének váratlan lezuhanásával.

A tankönyvmonopoliumnál a miniszter elfogadni
látszott azt az álláspontunkat, hogy különböztessen világnézeti
és általános ismeretet közlő tankönyvek között s gondoskodjék ar-
ról, hogy a világnézeti tárgyeknél /ez alatt már az elemi iskolák
olvasókönyvét értem/ a magyar közműveltség történelmi színezete,
a tájegységek sajátos népműveltsége szabadon érvényesüljön s iro-
dalomban, történelemben ne történjék egy olyan átértékelés, a-
mely a keresztyén nemzeti műveltség eszményi kincseit elpusztit-
ja, vagy elszinteleníti.

Harmadik volt a fakultatív vallástanítás kér-
dése, amelynél módunk volt felfogásunkat részletesebben kifejtteni.
En körülbelül a következőket mondtam:

Mindnyájan tudjuk, hogy az egyház és az állam viszonyának rendezése revízióra szorul. Nem a z egyház kezdeményezésére, hanem abból a történelmi helyzethől kifolyólag, amelyik az összeomlás, a forradalom és az újjáépítés során egész különösképen kialakul. Az egyház világosan látja, hogy ebben az új helyzetben fontos tényezővé vált a marx^{ist} világnézet alapján megszervezett munkáspártok politikai érvényesülése. Szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy az egyház az új helyzettel szemben nem csak hogy nem ellenséges és nem is közömbös, hanem a demokrácia vonalán a legteljesebb mértékben együttműködik. Tudatában van annak, hogy az egyház és állam viszonya rendezést kíván úgy, hogy a vallás és az egyház szabadsága minden világi hatalmi alakulattól való teljes függetlensége biztosítottassék ugyan, hogy anyagi léte ne rendüljön meg s fennmaradásának anyagi terhei ne nehezedjenek erre és a következő nemzedékre, akkor, amikor az állam az előttünk járó nemzedékek áldozatkészségéből felhalmozott vagyont a földbirtokkal elvette, az inflációval tönkretette. A mai és a következő nemzedékre úgy is igen nagy teher nehezül a háború okozta pusztulások újjáépítéséből. Mindebből világos, hogy az egyház és az állam viszonyát, amely a református felfogást, mint távoli eszményt, a szabad egyház szabad államban nevezetű típust tartja csak az egyház és állam együttműködéséből a kölcsönös jóakarat és segítség szellemében oldható meg s már eleve ki kell küszöbölnünk még a látszatát is annak, hogy ezt az újjárendezést esetlegesen ellenséges pártpolitika az egyház elpusztítására, az egyház pedig a z életére törő pártpolitika elleni propagandára használja fel. Ezért tartottam bölcs állásfoglalásnak azt, hogy a debreceni nemzetgyűlésből kibontakozó új politikai rend az egyházakkal szemben barátságos magatartást tanusított s ezzel eleve kizárta a kulturharc felvetődésének még a lehetőségét is.

Arról vagyok meggyőződve, hogy mindazok az okok, amelyek az egyház és az állam együttműködését és a kulturharc kiküszöbölését szükségessé tették, ma is teljes mértékben érvényesek, sőt fokozottabb erővel követelik a figyelembevételt, mint eddig. Akkor olyan szegények voltunk, hogy nem volt veszteni valónk. Most, két évi erőfeszítés után a demokratikus Magyarországnak eddigi eredményeit a nemzetközi megbecsültetésben tapasztalt lassu, de biztos gyarapodásunkat tennők kockára s a most támadó lelki zürzavarra és ádáz elkeseredésre ráillenek a Szentírás ta-

nitása: a második állapot rosszabb az elsőnél.

Ezért annak a határozott nézetemnek adok kifejezést - áttérve az előttünk fekvő konkrét kérdésre, a vallástanítás fakultatívvá tételére - hogy ezt a törvényjavaslatot le kell venni a napirendről s ezt az egész izgalmas ügyet félre kell tenni az induláskor vallott megállapodás szerint. Ennek a kérdésnek az előtérbe tolását ugyanis nem a közszükség hozta létre. Sehonnan olyan panasz nem érkezett, hogy a kötelező vallásoktatással az állampolgárok lelkiismereti szabadsága olyan súlyos sérelemnek van kitéve, hogy ezt a legsürgősebben orvosolni kell. Sehol nem fordultak elé összeütközések; a vallástanítást végzi az egyház, a vallástanításban részesülő ifjúság a vallástanítást igénybe véve a szülők között azon a címen, hogy a vallás kötelező tanítása a lelkiismereti szabadságot sérti, sőt az elmúlt két esztendő alatt minden egyház azt az általános tapasztalatot tette, hogy az egyházi iskolák népessége meglepően felszökkent s legnagyobb örömeikre szociál-demokrata és kommunista szülők keresik gyermekeik számára az egyházi iskolákat, ahol nemcsak kötelező vallásoktatás folyik, hanem minden tárgyat az illető egyház szellemében kell tanítani. A kérdés felvetését a napi politika technikai szüksége hozta létre tranzitálási kísérletből származott, a recsegő-ropogó koalíció megmentésére. Anélkül, hogy az egyházakkal tárgyaltak volna, pártbeli konferencián, ötletszerűen beledobták az adsza-ne serpenyőjébe a fakultatív vallástanítás kérdését s mély sajnálattal hallottuk a miniszter urtól, hogy ő azt a kész politikai küldetést kapta miniszteri kinevezésével, hogy ezt végrehajtsa. Nem tudom, mennyire fogja megmenteni a koalíciót a fakultatív vallástanítás, de azt látom, hogy az izgalom országszerte növekedőben van s ha a miniszter ur által ismerttetett szegedi esetre utalok, eléggé megvilágosodik előttünk az a tény, hogy ez a kérdés fölöttébb alkalmas a kedélyek felkavarására és arra, hogy a szenvedélyek és a fanatizmus pusztító erői az új Magyarország zsenge vetésére rászabaduljanak.

Szeretném a vita anyagából kiküszöbölni azt a kérdést, hogy elvben a fakultatív vallástanítás összeegyeztethető-e az egyházak szabad fejlődésével? Az újjáépítés megkezdésének leglényesebb gondjaiban ennek a nemzetnek nem az a legfontosabb kérdése, hogy a fakultatív vallástanítás mennyiben felel meg a demokrácia követelményeinek, mert ennél valóban sokkal sürgősebb és egzisztenciálisabb kérdés szorongat, hanem az, hogy

je

most és itt sub rebusstantibus okos dolog-e a fakultatív vallástanítás kérdésének felvetésével harcot kezdeni s az ujjaépítéshez feltétlenül szükséges lelki békességet megzavarni. Az a tény, hogy Északamerikában, vagy Skóciában fakultatív vallástanítás van, nem lehet szabály reánk, először azért, mert nem tudjuk, hogy ma már nem akarnának ők is a kötelező vallástanításra visszatérni; másodszor s főképen azért nem, mert a fakultatív vallástanítás egy tökéletesen keresztyén és tökéletesen demokratikus világban alakult ki, ahol maga a nép, maga az állam az egész nevelési rendszer annyira keresztyén és bibliás volt, hogy az egyház a vallásos nevelés általános feladatait magával a népoktatással, speciális feladatait pedig a vasárnapi iskolával és a konfirmációval el tudta végezni. Itt azonban épen ellenkezőleg: nem azért kívántatik a fakultatív vallástanítás, mert az egészen keresztyén szellemű oktatás ügyében szinte felesleges, hanem azért, hogy a keresztyén szellemiség lassu felszámolására és kiküszöbölésére, vagy legalább is vele szemben az ifjúság lelkének közömbösítésére megtörténhessék az első lépés. Tiltakozom tehát az ellen, hogy a református egyház tanításából, vagy gyakorlatából a most előttünk álló konkrét ~~javaslat~~ kérdés javára érveket szállítsanak, mert ez csak tévedésen alapulhat, vagy megtévesztéssel járhat.

Ha a vallástanítást fakultatívvá teszik és minden évben minden tanulóra nézve dönteni kell az igem, vagy a nem mellett, minden évben minden növendékre nézve megismétlődik a harc az egymással szembeállított egyház és a marxi pártszervezet között. Ha talán a munkáspártok taktikai szempontból nem is adnának ki nyílt parancsot arra, hogy a vallástanítás igénybevétele ellentétben áll a pártfegyellemmel, egészen bizonyos, hogy az emberi egzisztenciának mindazokon a térein, ahol a kenyér léte vagy nem léte, avagy legalább is nagysága és fehérsége felett szinte szuverénül olyan emberek döntenek, akiknek számára a pártkéedés becsület kérdés, világos, hogy a terror vigan dolgozik s megtörténik az, hogy szülők és gyermekek vallástanításra óhajtoznak, de nem merik kívánságukat nyilvánosságra hozni a demokrácia nevében teremtett megfélemlítés vagy fenyegetés miatt. A meginduló harcban az egyház sem helyezkedhet más álláspontra, mint arra, hogy a vallástanítás visszautasítása az egyháztagsági kötelezettségnek olyan megsértése, amely az egyházfegyelem legsúlyosabb megtorló intézkedését vonja maga után. Ezt a harcot a reverzális kérdésében - bár ott sokkal kisebb a tét - már vagy husz esztendeje vivjük a magyarság lelki egységéért, hive-

ink lelki békességének és saját, magunk pásztori nyugalmanak rovására s irtózva gondolunk arra, hogy ezt a harcot továbbfolytassa az egyház azokkal a pártokkal, amelyeknek sok kiváló tagja egyházi életünkben példaadó és vezető szerepet tölt be. Itt nem lehet másról beszélni, mint arról, hogy azok az emberek, akik szabad meggyőződésüket követve kiléptek az egyházból s felekezetenkívülivé váltak, ne legyenek kénytelenek gyermekeiket valamelyik történelmi felekezet vallásoktatásába részesíteni, továbbá, hogy azoknak a vallásos közösségeknek tagjai, amelyek eddig állami elismerésben nem részesültek, ne legyenek kénytelenek gyermekeiket valamelyik bevett vallásfelekezet vallásóráira járatni. Ha ezen a vonalon egyetlen lépéssel tulmegyünk, többé a kulturharc el nem kerülhető. A kulturharc pedig a demokráciára és az új Magyarországra halálos csapást jelentene.

Meg kell mondanom, hogy a két tárgyaló fél, a kormány és az egyház nem egyforma téttel van érdekelve ebben a játszmában. Az egyházra nézve a vallástanítás létkérdés. A vallástanítás történelmileg kialakult eszközei, módjai, az egyház szabadságának kérdése, ezzel szemben a kormány részéről egy taktikai megoldás egy kompromisszum alkotó része szerepel, amely elejthető, vagy pótolható ötletszerűen, mint ahogy ötletszerűen tényezővé ~~válik~~ tétetett. Ha úgy gondolja a kormány, hogy a fakultatív vallásoktatás nem a lényegnek, hanem a formának a kérdése, eggyel több oka van arra, hogy ne ~~erőltesse~~.

Kapi Béla azt fejtette ki, hogy a vallástanítás kérdése alkateleme lévén annak a vallás szabadságnak, amelyről alaptörvények rendelkeznek, még törvényhozásnak sincs joga olyan törvényt hozni, amelyik a vallásszabadságot birtosító alaptörvények megváltoztatásával járnak. Ha a kormány ilyesmit tervez, kérdezze meg magát a nemzetet, nincs kétsége az iránt, hogy a nemzet, ha szabadon nyilatkozhatik meg, az egyházak történelmi birtokállományának fenntartása és a jövő nemzedéknek feltétlenül érvényesülő vallásos nevelése mellett fog dönteni. Ők is kérik a kérdésnek napirendről való levételét s erre vonatkozólag memorandumot adnak át.

Trattaria

Budapest, 1947. 7. április 9.
IX., Róday-utca 28.

P r o m e m o r i a

1947. március 31-én délután fél hét órára a köztársasági elnök a fakultatív vallásoktatással kapcsolódó kérdések megbeszélésére értekezletet hívott össze. Részt vettek rajta a református püspökök, Bereczky Albert, Victor János és Békefi Benő, továbbá Nagy Ferenc miniszterelnök és Nagy Miklós államtitkár.

Az értekezlet szemmel láthatóan későn tartatott meg. A késésnek az volt az oka, hogy Bereczky Alberték a nyíregyházi tanácson voltak elfoglalva és az elnök nélkülök nem akart a püspökökkel tárgyalást kezdeni. De március 31.-én már közhírré volt téve a tiszántúli és a dunamelléki egyházkerületi tanács állásfoglalása, megjelent az Élet és Jövőben az én vezércikkem s már rég kiv volt korrigálva és imprimatúrával ellátva a Presbiteri Szövetség kiadványában megjelent cikkem.

Az Elnök úgy is vezette be a megbeszélést, hogy mély sajnálatára már a református egyház állásfoglalása megtörtént s így nem jár sikerrel az az ő jószándéka, hogy minket ez állásfoglalás kárától és hátrányától megmentсен.

Érezhető volt a tárgyalás folyamán, hogy az értekezletnek gyakorlati haszna kevés lehet. Nem az illetők közléseiből, hanem saját egészen egyéni benyomásomból azt a képet alakítottam ki, hogy a koalíció megorvoslása során végzett tárgyalásokban a Kiszgazda Párt keresett egy világnézeti engedményt a baloldal számára. Ugy találta, hogy a fakultatív vallásoktatás református szempontból nem kifogásolható, viszont alkalmas arra, hogy katolikusok és reformátusok ellenkező álláspontot foglaljanak el benne. Beledobta tehát az engedmények serpenyőjébe ezt. A baloldali pártok elfogadták s most, hogy látják, mennyire szorult helyzetbe került vele a Kiszgazda Párt, annál jobban erőltetik. Tisztán egyéni feltevés, hogy a Kiszgazda Párt nem tett ilyen fontos elvi engedményt anélkül, hogy meg ne kérdezte volna Tildyt és meg nekérdezte volna a párt jeles református lelekész tagjaitól, valószínűleg éppen Bereczkytől. Ezek úgy gondolták, hogy ártatlan enged-

mény lesz s most mindnyájan nagy meglepetéssel látják, hogy a katolikus egyház ép úgy, mint a protestáns egyházak határozottan szembefordultak a fakultatív vallástanítással.

Majdnem két órát igénybevevő megbeszélés után, újra elmondottuk azokat az érveket, amelyeket már elmondottunk, vagy leírtunk ebben a kérdésben s amelyet nem ismételtek.

Nagy Ferenc komolyan és egyszerűen kijelentette, hogy ő nem szándékozik egyházával szembekerülni és harcot kezdeni, ha nem megy a dolog, beadja a lemondását s azután jöjjön, aminek jönni kell. Arra azonban figyelmeztet mindenkit, hogy nála jobboldalibb miniszterelnök nem jöhet, csak baloldali s amit neki nem adtunk meg - mondja ő - meg fogjuk adni sokkal olcsóbban egészen baloldali kormányzatnak.

Mikor azt kérdeztük: le tudják-e venni a kérdést a napirendről, a leghatározottabban nemmel feleltek. Az egész baloldal most már különös erővel kapaszkodik ebbe a kérdésbe, mióta látja, hogy a Kiszegzapárt az egyházak részéről kap támadást, holott eddig jobbszárnya az egyház tekintélyére és erkölcsi tőkéjére támaszkodott.

A beszélgetés során nem hagytam kétséget az iránt, hogy a református egyház nem csak az evangélikus egyházzal, hanem a katolikus egyházzal is a vallástanítás, a szociális szolgálat, a vallás- és az egyház szabadságának nagy kérdéseiben addig a határig, ameddig ezt saját dogmatikai és történelmi lényegének sérelméről teheti, igyekezni fog a tökéletes együttműködésre.

Feljegyzem, hogy Nagy Ferenc határozottan a mellett a megoldás mellett nyilatkozott, amelyet az Új Emberben megjelent nyilatkozatom tárgyalási alapul elismert: minden marad a régiben, csak azok, akik nem akarják gyermekeiket vallástanításban részesíteni kapnak egész évre szóló felmentést mindenév szeptemberében. Az "udvar" egyházi képviselői nem mutattak nagy lelkesedést arra a gondolatra, hogy a vallástanítást visszautasító szülők ellen az egyháznak el kell járnia és őket egyháztagságuktól meg kell fosztania. Politikai magatartásuk azt eredményezte, hogy ők, akik a népegyházzal szemben állandóan a hitvallásos egyház gondolatát játszódják ki most megbárátkozzanak azzal, hogy szociálisták és kommunisták gyermekeiket ne tanítsák vallástanra, de azért maradjanak meg az egyházban, viseljék tovább talán presbiteri tisztségüket, papválasztásnál szavazzanak s az egész egyházi életre döntő befolyást gyakoroljanak, egyszerűen azért, mert

ez az ők pártjuk.

Minden erőmet latba vetettem annak a megvilágítására, hogy avallástanítás kérdése az egyház és az állam viszonyának a nagy komplexusából csak egy részlet. El lehetne odáznai, ha az egyház és az állam viszonyának rendezését tűznők napirendre s erre tennénk készülletet, egyfelől abban az irányban, hogy magunk között egyetértést alakítsunk ki, s a többi keresztyén egyházakkal megállapítsuk az együttműködés határait. Vannak olyan kérdések, amelyekbe hamar lehetne egyetértetni, ilyen a felekezeti kényszer kérdésre, ilyen a jus advocatiae, különösen az egyházi adó behajtásáról szóló vonatkozásban és ilyen lehetne az az intézkedés, hogy aki kilépett az egyházból, nem kényszeríthető, hogy gyermekét az egyház tanításában nevelje, viszont, aki gyermekét nem neveli az egyház tanításában, lépjen ki az egyházi közösségből. F

Konkrét megállapodásunk csak annyi lett, hogy Nagy Ferenc mielőbb elkészítteti Ortutayval a törvényjavaslatot úgy, amint előttünk mondotta és azt megküldi nekünk.

Hazajövet megállapodtunk, hogy ha ez a konventi ülésig megérkezik a konventi ülés alkalmából behatóan fogunk foglalkozni vele.

F Ráeszeltem a fellelmes a református iskolára - Fel se felleltem egy olyan rendelkezést, amely kényszeríteni próbálná a ref. iskolákat, hogy olyan tanulót vegyen fel, aki nem tanul vallást - Viszont olyan alacsony fokú iskoláknál, melyekben az oktatás kötelező (ált. isk. I-VIII o.), ha a községben csak egy ilyen iskola van s az református: nem református szülő (szülő, fellelmesen kívüli) olyan gyermekeket, akik nem tanulnak vallást, kivételre fel lehet venni.

Rádiós vallásos félóra

1947. április 13.

~~Legyelem néktek és békeség Istentől, ami Atyánktól és~~
 az Ur Jézus Krisztustól! Amen.

Dicsérjük Istent a 282. ének 1. és 3. versének elénéklésé-
 vel:

Aki értem megnyíltál,
 Rejts el, óh örök kőszál!
 Az a víz s a drága vér,
 Melyet ontál a bűnér,
 Gyógyír legyen lelkemnek,
 Büntől s vádtól mentsen meg!

Törvényednek eleget
 Kezem óh nem, nem tehet;
 Buzgóságom égne bár
 S folya könnyem, mint az ár,
 Elégtételt az nem ad
 Csak Te válthatsz meg magad.

Mai szent leckénket felolvasom a Máté írása szerint való
 szent evangélium 7. részének 24. és következő verseiből a 27-ig
 bezárólag.

"Valaki azért hallja éntőlem e beszédeket és megcse-
 lekszi azokat, hasonlítom azt a bölcs emberhez, aki a kőszik-
 lára építette az ő házát: és ömlött az eső és eljött az árvíz
 és fújtak a szelek és beleütözköztek abba a házba, de nem dőlt
 össze, mert a kősziklára építettetett. És valaki hallja éntő-
 lem e beszédeket és nem cselekszi meg azokat, hasonlatos lesz
 a bolond emberhez, aki a fűvenyre építette házát. És ömlött az
 eső, és eljött az árvíz, és fújtak a szelek és beleütözköztek
 abba a házba; és összeomlott: és nagy lett annak romlása."

Imádkozzunk!

Örökkévaló Istenünk, mennyei Atyánk a Jézus Krisztusban!
 Mint a galambok ducaikból, úgy száll ezer meg ezer lélek Te feléd,
 keresve a Veled való találkozást. Légy áldott, ^{hogy} / hívsz, légy áldott,
 hogy vársz!

Kiáltunk Tehozzád, segíts, mert tétovázunk és lankado-
 zunk; szárnyaink elfáradtak; lefelé huz a föld, a bűn, elvonja te-
 kintetünket a világ. Óh, segíts Szentlelkeddel, hogy zugó tengerek
 felett és villámos ég alatt reászálljunk a Te háromszor szent neved
 kősziklájára. Uzend nekünk Atyánk, hogy nem csak meghallgatsz, nem-
 csak elfogadod életünket, amit ima, felajánlunk Neked, egyetlenegy
 jogos tulajdonosának, hanem Te magad is nekünk adod magad az Ur Jé-
 zus Krisztusban. Nekünk adod magad: bűneinknek bocsánatot, halálban
 életet, magánosságban drága társat, erőtlenségben mindenható sző-
 veteégest, Atyánkat, Királyunkat, Biránkat, Őriző Pásztorunkat Amen.

Emekeljük el a 291. ének 1. versét:

Feljebb emeljetez feljebb
A bűn gyászos éjiből!
Ott a helyem Jézus mellett,
Mittét érttem adta föl.
Szálljon, szálljon angyal szárnya,
Elragadva vigyen el,
Vigyen fel a Golgotára,
Hol megváltott vérével!

A fundamentum

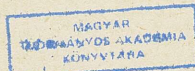
Istennek az a szent Igéje, amelyről tiveletek társalkodni kívánok, írva találhatók Pál apostolnak a korinthusi gyülekezethez írott levele 3. részének 11. versében:

"Más fundamentumot senki sem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus."

Az újszövetségi szent írók közül Péter, de még inkább Pál különös kedvteléssel mondja a keresztyén ember életét, az anyaszentegyház fejlődését, sőt az egész mindenség rendjét építésnek, épülésnek. A keresztyén ember élete lelki házzá való épülés. Az anyaszentegyház egy láthatatlan egyetemes lelki templom, amelybe a hívők élő kövekként felépíttetnek. Sőt az egész teremtett mindenség, a világrendek felcserélődése és az új éonok megjelenése egy elképzelhetetlenül nagy építő munka. Isten építő Isten.

Amelyik pillanatban ez a gondolat a lélek előtt megjelenik, rögtön előtérbe lép az építés legfontosabb kérdése: a fundamentum kérdése. A fundamentum dönti el, hová építünk. A fundamentum szabja meg az épület alkatát, belső szerkezetét. A fundamentum az épület alapeszméje, stilusa és sorsa.

Dei szent leckénk arra tanít: Krisztus a fundamentum s arra hív fel, építsünk Krisztusra.

"Más fundamentumot senki sem vethet azonkívül, amely vettetett." Ez az Ige azt mondja, hogy Isten az ő látható és láthatatlan világának rendjéről, stilusáról, alkatáról döntött már akkor, mielőtt még hozzákezdett volna az építéshez. Még a hitetlen emberek is álmélkodva látják a világban megjelenő tervet. A valóban objektív természettudomány zsoltárkönyvbe illő énekeket mond annak a láttára, hogy ebben a világmindenségben milyen csodálatos rend, együttműködés, tervszerűség rejlik. A new-yorki természettudományos akadémia elnöke egy könyvet írt arról a hét okról, ami az igazi természetvizsgálót hívóvé teszi és Isten előtt térdre kényszeríti. Végső megállapítása az, hogy az igazi természettudomány a látható

világ megismerésében csak akkor tudja a tényeket megmagyarázni, ha egy minden képzeletet felülhaladó Teremtő Értelem jelenlétét feltételezi.

A látható mindenség a láthatatlan mindenséggel, a fizikai világ a szellemi világgal összefügg, sőt egységet alkot, ezt is tudja minden józaneszű ember. De ebből következik, hogy a látható világ a láthatatlan világnak, a szellemi világnak előfeltétele, a nyitánya s úgy viszonylik hozzá, mint a talapzat a szoborhoz. Szobor nincs talapzat nélkül, de ha egy talapzatról hiányzik a szobor, vagy azt kérdezik, miért nem tették oda, vagy azt, miért döntötték le róla. A szellemi világ mindenestől fogva summázódik egy élő személyiségben, aki maga a jóság, az igazság, a szépség és a szentség; aki maga az ember, de maga az Isten is. Minőség, jellem, sors, ki már akkor volt, amikor világ sem volt s ki akkor is lesz, amikor ez a világ nem lesz; ki megjelent a történelemben, de átfogja az örökkévalóságot, ki az Atya kebelében élt, de testté lett, meghalt és feltámadt, felment a dicsőségbe és ül az Atya Isten jobbján, mint a láthatatlan világ fejedelme.

Ő tehát a teremtett mindenség fundamentuma. Isten reá építette látható és láthatatlan világát. Krisztus kozmikus Ur, amint azt a János evangéliuma is mondja: "kezdetben vala az Ige és Isten vala az Ige és minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett." Ő a világcél, a világértelme, a világrend legfőbb magyarázója; tehát ő ad feleletet a lét legvégső kérdéseire: honnan jöttünk, hová megyünk, miért vagyunk ideleln és mi történik velünk odafenn. Isten Krisztusnak adott, Krisztus Isten számára szerzett meg s azt a legfőbb rendeltetésünket, hogy Istent igazán megismerjük, őt szívből szeressük s vele örökkétartó boldogságban éljünk, őt szakadatlanul dicsérve és magasztalva, egyedül Jézus Krisztusban tölthetjük be mi, a teremtett mindenség erre a célra kiválasztott része, akiknek éppen ebben a szolgálatában éri el célját s tölti be rendeltetését a lét.

Most már világosan látjuk annak a következménynek a szükségességét, hogy az emberi társadalom is a Krisztus fundamentumára van építve. Az Isten világtervében benne foglaltatik az a rend, amellyel az emberi társadalom békés, biztos, igazságos, becsületes, jó és boldog lehet. Ezeknek a törvényeknek a foglalatja és megtestesítője az Ur Jézus Krisztus. Egész földi élete, születése, tanítása,

halála és feltámadása abból érthető, hogy a megromlott ember eltért az eredeti isteni tervtől, ezáltal mérhetetlen nyomorúságba zuhant. Helyre kell tehát állítani az emberi együttélésnek elfelejtett, vagy megromlott öröktörvényeit. Ezeket a törvényeket Jézus az Isten országában szemléltette előttünk; tanításaiban és példázataiban megmutatta, hogy ez az ország merőben más, mint a földi társadalom. Ami ott nagy, itt kicsiny, ami itt kicsiny, ott nagy; ami ott minden, itt semmi, ami itt semmi, ott minden, gondoljunk csak a testre, a gazdagságra, a hatalomra, a bölcseségre. Amott az emberi társadalom az erőszak elvére épült, Krisztus a szeretetre épített; amott a parancs a fő, itt az ihletés, amott uralkodni akarnak, amitt szolgálni; ott az életet megnyerni, itt az életet feláldozni; ott gyűlöletről és harcról szól az ének, itt szeretetről és békeségről.

Krisztus az emberi társadalom fundamentuma. Ez azt jelenti, csak az az állapot méltó az emberhez, csak az az életforma felel meg Isten törvényeinek, csak azon a társadalmi együttélésen nyugszik meg Isten áldása, amelyik Krisztus törvényeinek engedelmeskedik. Krisztus politikai programja, a szó legnemesebb és legmagasabb értelmében, mert az emberek és nemzetek együttélését a bölcsönös jóakaratra építi; Krisztus gazdasági szabály, mert az anyagi javak világában erkölcsi elveknek kell uralkodnia s a legmagasabb erkölcsi elv Krisztus, aki arra tanított, jobb adni, mint venni. Krisztus lehet az egyetlen irányító és inspiráló az igazságos szociális rend felépítésében, mert ő tanított: senki sem él önmagának és senki sem hal önmagának, egymás terhére hordozzátok s aki köztetek nagy akar lenni, az legyen a ti szolgálatok. Kétségtelen dolog, hogy Krisztus a legteljesebb pedagógiai eszmény. Ő az emberiség legnagyobb nevelője, igazi eszményeket az ő kezéből vehetünk; igazi ihletésekkel az ő lelke szolgál; döntő példa az ő élete s minden nemzedéknek az a legnagyobb ügye, hogy a felsarjodzó ifjúságot Jézus Krisztussal ismertesse meg és vele hozzáélő kapcsolatba. Lehet-e tisztább, gazdagabb és boldogabb a család, mint akkor, ha a Krisztus fundamentumára épít? Lehet-e egy népet erősebbé, gazdagabbá és megbecsültebbé tenni, mint ha a Krisztus népévé tesszük s vajjon a nemzetközi politika roppant küzdelmeiben, az atombomba és a békekonzferenciák korszakában, nem arra van-e a világnak legnagyobb szüksége, hogy békét szerezzen közöttünk? A legnagyobb - az egyetlen - békeszerző pedig Krisztus, akit méltán neveztek apostolai, szentjei és hitvallói a Békeesség Fjedelmének.

Magyar
Szórványok Akadémia
Könyvtára

Krisztusra kell építeni az emberi társadalmat. Ez a roppant nehéz munka csak úgy lehet végbe, mint általában a fundamentum-

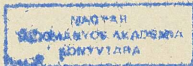
ra való építés: pontos és állandó engedelmességgel. Nem a fundamentumot viszik a falhoz, a felat építik a fundamentumra. Nem akkor építünk keresztyén társadalmat, ha a keresztyén jelszavakkal egészen önző érdekeket, hatalmi törekvéseket és harcos világnézeteket próbálunk a törvényesség, az igazság és a szentség látszatával bemázolni, hanem akkor, ha nagy önmegtagadással, állandó lelki bőjjel, Krisztus tanításainak egyre teljesebb és tisztább megismerésével politikai, gazdasági rendünket következetesen és önfeláldozóan Krisztus szellemében építjük fel. Ha törvényeinkből a Krisztus lelke szól, ha a végrehajtás az ő pásztori gondosságának, jóakaratának melegségét lehel; ha a nemzet legfőbb javának s legezentebb hivatásának azt tartja, hogy élete Krisztus tanításai felé igazodjék.

Nem könnyű dolog. Ha a kölni dómot bővebben esztendeig építették, hány év alatt épülhet fel a Krisztus fundamentumán egy új Magyarország? De a kölni dómot elkezdték s végül mégis befejezték, de befejezhetnék-e valaha egy olyan művet, amelyet még nem kezdettek el?

Hogy megy ez az elkezdés? Annak a meglátásával, hogy az én egyéni életnek is fundamentuma Krisztus s annak követésével, hogy az ilyen látású emberek közösséget teremtsenek maguk között építő munkájuk elvégzésére.

Azt kell világosan látni, hogy a mi egyéni életünknek a Krisztusra kell fundáltatnia. Ebben annak a ténynek az elismerése rejlik, hogy mi a Krisztus tulajdona vagyunk. Ez a tulajdonná lével életünknek legdöntőbb, személyes ténye lehet csupán. Gazdát vállalni nagyobb, döntőbb dolog, mint házastársat, vagy pályát választani. Krisztust választani gazdál, azt jelenti, véglegesen döntök az életnek egy bizonyos formája mellett és ennek az én döntésemnek átalakító következményei vannak külső és belső életsorsomra. Döntésemről függ, mi vagyok, hogyan élek, sokszor az is, mikor, milyen halállal halok meg. Ez nem kedvtelés, nem önáltatás, magamnak egy életre szóló illúziórendszerbe való belelovallása, hanem jellem kérdése, a belső ember kérdése, a minőség kérdése. Ez azt jelenti, hogy normálissá előttem az válik, ami krisztusi; ami nem krisztusi, az abnormalis, természetellenes. Ez azt jelenti: rám nézve Krisztus az ember, tehát az igazán emberi, a krisztusi is. Krisztus az embernek magasabb, megdicsőült formája, mint ahogy a nemes gyümölcs a vad gyümölcsnek magasabbrendű mása. Aki a Krisztusra épít, annak az élet minden viszonylatában, kicsiny és nagy kérdéseivel kapcsolat-

ben van határozott és biztos mértékegysége. Ezért nem ideges, nem tanácstalan ítéleteiben, nem bizonytalan és nem változó; szilárd, nyugodt, öntudatos és békés. Krisztusra építeni azt jelenti, hogy elfogadjuk az ő értékelését, közösséget vállalunk az ő eszményeivel, magunkra vesszük azt a nagy feladatot, amit ő indított meg ebben a világban, a jóakaratnak és a szeretetnek a szolgálatát. Krisztusra építeni azt jelenti: egyéni elhivatásomnak tartom, hogy rajtam keresztül, szavaim, tetteim bizonyágtételében, lelkesedésemben és bűnbánatomban, szinvallásomban és vezeklésomban, áldozatomban és hyánesságomban Krisztusra emlékeztetek, reá hívom fel a figyelmet, hogy rólam elterelődjék és ő reá ráterelődjék azoknak a figyelmé, akik velem találkoztak.

S végül, ha te ilyen vagy és rajtad kívül van még egy ilyen ember a világon, siess, hogy találkozzatok. Találkozzatok, mert egymás számára vagytok teremtve, mint az ikercsillag. De nem egy vagy kettő van a világon; sokkal több van, mint amennyit képzelsz és még sokkal több lehet, mint amennyiről álmodni bírsz. Azért ez a te legfőbb feladatod, hogy az ilyenekkel találkozz és hozzájárass azoknak a megnyeréséhez, akiket Isten elkészített arra, hogy ők is ilyenekké váljanak. A Krisztusra építés lázas világmiszió, léleknyerés, mint ahogy az építőmester a lerakott fundamentumhoz az egész mindenségből tépi ki és alakítja át az anyagot, hogy a fundamentum kezdeménye teljességgé váljék, befejezést nyerjen a diadalmas oromfalban.

Egy összeomlott világ romjai között él a mi nemzedékünk. Belső világunk széthullott, darabokra tört a szörnyű világomlásban. Egyetlenegy forró vágy, lobogó ösztön, fölesküvő vállalkozás egész lényünk: újjáépíteni magunkat, és világunket. Most időszerű az örök szabály, hogy munkánk hiábavaló ne legyen: építs a Krisztusra!

Imádkozzunk!

Hálát adunk Neked mennyei Atyánk, a Te áldott igédért. Könyörgünk Hozzád, hogy ne legyen hiábavaló hozzánk intézett szavad, hanem tündököljék fel bennünk a Te szent evangéliumod. Add, hogy elfogadjuk azt a fundamentumot, amelyet te vetettél meg a mindenség, az emberi társadalom és saját életünk számára. Add, hogy épüljünk fel lelki házzá, szent templommá, legyen épített várossá. Könyörgünk Hozzád, hogy egyéni jellemünket, családi életünket, hivatali szolgálatunkat az Ur Jézus Krisztus törvényére és evangéliumára fektessük. Könyörgünk Hozzád azért, hogy a magyar társadalom mostani átalakulása a krisztusi demokrácia elvei szerint diadalmasan menjen végbe. Könyörgünk Hozzád, hogy népünk pásztorai a Jó Pásztor nyom-

dokain járjanak s az ő útján terelgessék a reábizott nemzedékeket. Könyörgünk Hozzád azért, hogy e világon az emberek között hatalmasodjék el a jóakarát, szolgáljon a szeretet, világítsa a Te igaz beszéded s Krisztus arca ábrázolódjék ki ennek és a következő nemzedéknek arculatjára. Növelj szívében azt a boldog hitet, hogy aki idelenn Krisztusra épített, annak odafenn romolhatatlan örökség lesz az osztályrésze, s aki idelenn Krisztusért háboruságot és üldöztetést szenvedett, odafenn nagy dicsőséggel megkoronáztatik. A mi Urunk a Krisztus nevében kérünk, hallgasd meg a mi imádságunkat Ámen.

Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, mint a mennyekben úgy a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek; és ne vigy minket kísértetbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökké Ámen.

Az egyház szükségeire és a szegények javára való adakozást ajánlom a hívek figyelmébe.

Istennek népe, az Ur áldjon meg tégedet és őrizzen meg tégedet! Világosítsa meg az Ur az ő orcáját te rajtad és könyörüljön te rajtad. Fordítsa az Ur az ő orcáját te reád és adjon neked békességet!

Végezetül énekeljük el a 294. ének 1. versét:

Ne csüggedj el kicsiny sereg,
Bár egész föld tör ellened
Gyűlölség fegyverével!
Ne félj, dühe el nem tipor,
A Lélek ellen földi por,
Harcolhat, de mit ér el,
Harcolhat, de mit ér el!

F e l j e g y z é s

1947. április 13-án lementem Harta községbe, hogy tájékoztassam a ki és betelepítés ügyéről. Felkerestem Hettesheimer református és Palotay evangélikus lelkészeket, akik vázolták előttem egyrészt a hartai lakosság szerepét a sváb nacionalista mozgalmak, különösen a Volksbunddal kapcsolatban, majd a mostani sváb kitelepítést. Az előbbi pontnál kiemelték, hogy a község lakossága óriási többségében magyar érzelmű volt, ami abban is megmutatkozott, hogy a Volksbunddal szemben szervezett ellenállást fejtett ki és a volksbundisták működését mindenképp igyekeztek lehetetlenné tenni. A lakosság 76 %-a magyar nemzetiségűnek vallotta magát, annak ellenére, hogy a legnagyobb és különösen a függő helyzetben levő hajósoknál erőszakos propaganda folyt a német eszme mellett.

A községből a kitelepítési listára 4.648 lelket vettek fel. Ezeket a következő alcsoportokba osztották = első lista = 1.147 személlyel, Volksbund tagok és azok akik a népszámlálásnál német nemzetiségűnek vallották magukat. (Ez utóbira vonatkozóan a lelképásztorok hangoztatják, hogy a lakosság nagy többsége egyáltalában nem volt tisztában azzal, mit jelent, hogy ők német nemzetiségűnek vallják magukat, mivel ilyen kérdést a megelőző népszámlálásoknál nem volt s így fogalmuk sem volt arról, hogy ez a magyar nemzet iránti hűtlenséget jelentené. A.) lista = 1.452 személlyel, azok, akik magukat német anyanyelvűeknek, de magyar nemzetiségűeknek vallották. B.) lista = 1.166 személlyel a távollévők és azok hozzátartozói. Ide tartoznak mindazok azok akik Nyugatra menekültek, mind akik hadifoglyok, Keleten vagy Nyugaton, mind pedig azok - s ilyen több száz van - kiket a megszálló katonaság, a megszállás első idejében összefogdosott és Ukrajnába vitt. Végül E.) lista = akiknek ügye még nyomozás alatt áll. Egészen megdöbbentő hogy egyesek, sőt kategóriák, hogyan kerültek a kitelepítési listára. Pl. Heuschen János, Templom utca 14.sz.alatti gazdálkodó veje belépett az SS-be s mint ilyen állítólag el is esett. Leánya ottmaradt két gyermekkel, mivel férje SS-es volt, házát és földjét elkobozták s így gyermekeivel öreg szüleihez került vissza. Amikor az elmúlt napokban az azonnal kitelepítendőket jegyzékét összeállították s e célból a lakosságot összehívták, megkérdezték Heuschenéket, hogy egy háztartásban élnek-e, amire természetesen nem adhattak más választ, mint igen. Erre a szülőket is akik ellen egyébként semmi alapon nem lehetett vád, az azonnal kitelepítendőket listájára vették s házukba már be is tették az új telepest.

Palotay lelkész állítása szerint legalább 80 ilyen eset van Hartán. Vagy Unger János esete = Három gyermeke Ukrajnában van, ezek közül 1, aki annak idején szolgálatban volt, szolgálati helyén a Volksbund tagja lett, ezért Unger János is az azonnal kitelepítendőket listájára került. De talán legkirívóbb a Kuncz János esete = özvegyen maradván a 40-es évek elején másodszor megnősült. Második felesége leánykorában belépett a Volksbundba, de ezt nem közölte férjével a házasságkötéskor, mivel sem tagdíjat nem fizetett, sem aktív részt nem vett a Volksbund munkájában, így férje ezt nem is tudta. Az összeírásnál az asszony Volksbund tagsága kiderült, emiatt Kuncz Jánost és első házasságából való gyermekeit is az azonnal kitelepítendőket listájára tették és bár mind ő maga, mind a község igyekezett mindent megtenni érdekükben (Kuncz János eddig mintegy 15.000 forintot költött már rá erre az ügyre) nem sikerült levétni magát és családját a kitelepítendőket listájáról. Az asszony az izgalmak következtében meghalt, Kuncz János és családja ennek ellenére az azonnal kitelepítendőket között szerepel.

Az azonnal kitelepítendőket listájára vették azokat, akik 43-ban német gyermekeket vállaltak fizetett nyaraltatásra, jóllehet e gyermekek egy része bécsi osztrák gyermek volt.

Ugyancsak erre a listára vették azokat, akik gyermekeiket a német tannyelvi tagozatba járatták, annak ellenére, hogy e tagozat felállítását az akkori magyar kormány forszírozta. Szintén erre a listára kerültek az egykori német közművelődési egyesület vezetői is, mely egyesületnek pedig semmi politikai tendenciája nem volt.

A kitelepítés a múlt hét második felében megkezdődött. A községet katonaság és rendőrség szállotta meg, a kivezető utakat szuronyos őrség őrzi s engem is csak igazolás után engedtek be, illetve ki. Akiket az azonnali kitelepítendőek jegyzékébe vettek, annak háza elé odaáll a teherautó, ingóságait jegyzékbe veszik, anna csak egészen elenyésző részét viheti magával (ezzel kapcsolatban mindkét lelkipásztor felháborító jelenetekről számol be), míg a többit ott kell hagynia. A kitelepítés Hartáról Gara és Vaskút Bács-Bodrog vármegyei községekbe történik.

Amennyiben e telepítési akció a mostani irányban tovább folyik, úgy Hartán mind a református, mind az evangélikus gyülekezetet teljesen tönkreteszi, mivel a betelepülők csaknem kivétel nélkül római katolikusok. A református egyházból a kitelepítés két első napján 28 családfőt vittek el családotól s fosztották meg vagyonától. Öt további családfőt kerestek, de ezek elmenekültek. Az evangélikus egyháznál 1946.végéig 136 családnak vették el minden vagyonát.

Budapest, 1947. április 14.

2271/1947 sz.

Miniszterelnök Ur!

A Magyar Köztársaság Kormányának 4.300/1947.M.E.sz. rendelete ügyében,- amely a Magyar Közlöny 1947. ápr. 4-iki számában jelent meg,- méltóztassék megengedni, hogy az alábbiakat Miniszterelnök Urnak és a Magyar Kormánynak nagybecsű figyelmébe ajánljuk.

Egyházunk 2720/1944 . és 3386/1944. május 19-én és június 14-én az akkori magyar kormányhoz benyújtott előterjesztésében felemelte intő szavát a zsidósággal szemben gyakorolt kegyetlen bánásmóddal szemben és rámutatott a zsidók deportálásának és gettóba gyűjtésének embertelen voltára.

1946. ápr. 24-én a Kultuszminiszter Urhoz 3864/1946. konventi szám alatt benyújtott előterjesztésünkben voltunk bátrak Miniszterelnök Urral elvi aggodalmainkat közölni a magyarországi német lakosság kitelepítésével kapcsolatban és rámutattunk arra, hogy a keresztyén vallás tanításai szerint ezt az eljárást nem tekinthetjük emberhez méltónak és helyesnek.

A 4.300/1947. M.E.sz. rendelet a magyarországi némettség ama részével,- amelynek a kitelepítése jelenleg akadályokba ütközik,- ugyanolyan módon jár el, mint ahogy az általunk kárhoztatott, összeomlás előtti kormányzat a zsidósággal eljárta, amikor őket összeköltöztetésre s gettóba kényszerítette. Nemzetünk súlyos következményeit érzi a kormány akkori eljárásának és bár most a 4.300/1947. M.E.sz. rendelet a Szlovákiából ide át-telepítendő magarság érdekében kíván intézkedni, félünk, hogy ennek az elintézésnek a módja előbb-utóbb ugyanolyan megítélésben részesül, mint amilyen megítélésben részesül ma a magyar nemzet a zsidóságnak gettóba kényszerítése miatt.

Azt hisszük, hogy ez az eljárás nemzetközi viszonylatban i-

gen megerőtleníti azokat a panaszainkat, amelyeket a csehszlovák kormánynak a szlovákiai magyarsággal szemben tanúsított eljárására nézve a világ közvéleménye előtt hangoztattunk. -

Félnünk lehet azonkívül attól is, hogy idegen hatalom alá került magyar testvéreinkkel szemben valamelyik idegen hatalom előbb-utóbb ugyanugy fog eljárni, mint ahogy mi most e rendelet alapján a németiséggel szemben eljárunk.

Talán nem szükséges hangsúlyoznunk, hogy egyházunk milyen nagy súlyt fektet a Szlovákiából kitelepítendő magyarság megfelelő elhelyezésére. Nem kell ezt hangsúlyoznunk, mert hiszen tudva van, hogy a reformátusság az, amely legnagyobb számarányban veszti el a Dunántul északra fekvő részeiben ősi családi otthonait. Mindent meg kell tehát tennünk, hogy ők Magyarországon veszteségeikért valamelyes kárpótlást találjanak. Ezért - amint ezt már egyszer bátrak voltunk Miniszterelnök Ur előtt kifejtetni, - az innen kitelepülő szlovákság elhagyott javainak az ő számukra juttatásán kívül, - elsősorban arra kell törekednünk, hogy a már kitelepített németiség itt maradt ingatlanai, minden más juttatás mellőzésével, a Szlovákiából ide települő magyarok részére jussanak. Ezért tisztelettel kérjük, méltóztassék az esetleg ezzel ellenkező, már megtörtént juttatásokat revízió tárgyává tenni és eként nem csak az innen kitelepülő szlovákság elhagyott javait, hanem a kitelepült svábok ingatlan javait is az ide települő magyarok részére juttatni.

Fogadja Miniszterelnök Ur kiváló tiszteletünk nyilvánítását.

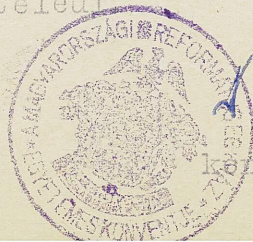
Budapest, 1947. április 12.

A Református Egyetemes Konvent Elnöksége:

Dr. Balogh Jenő s.k.
főgondnok, világi-elnök.

Dr. Ravasz László s.k.
püspök, lelkeszi-elnök.

A kiadmány hiteléül:

Ármin Kiss
konventi főtanácsos.

Szent István szövetsége azért érvényben volt és érvényben van ma is az égiek előtt. Történelmünkre, nemzeti létünkre kiható természet/feletti tényező, nem ugyan a közvetlenül ható természetes történelmi erők munkájában, de igenis a történelem kulcsait kezében tartó Isten történeleminizáló gondolataiban ma is számba vesszük ezt. Hogy Isten így belenyúl a történelembe, arról meggyőző a Szentírás számtalan része. Valamikor egyetlen nemzet volt Istennek választott népe. A kereszttség minden nemzetet beleolt Krisztus életébe, s ezáltal minden keresztény nép hordozója lesz a választott nép örökének. Az Öszövetség történeteiből tanulmányozhatjuk, mint törődik Isten azzal a néppel, mely kezébe tette le sorsát. Mint állja meg vállalkozásait, ha hűséges, - mint engedi, hogy vesztébe rohanjon, ha elszakad tőle, - mint irgalmaz neki és megóvjja a végső pusztulástól, Ősei hűségére való tekintettel.

A kereszttség révén mi is a keresztény népek családjába Isten választott nemzetek közé tartozunk. Tanuljuk meg a Szentírásból, hogyan gondolkodik Isten nemzeti erényekről, bűnökről.

Akkor megértjük annak a magyar nemzetnek nagyságát, mely hitében egyseges, égi Királynőjéhez hűséges volt. Megértjük annak a IV. Bélának sikerét, aki megújította Szent Istvánnak a Boldogságos Szűzzel való szövetségét, mikor a romokban heverő ország újjáépítéséhez fogott. A középkori magyar nagyhatalom megapapítója pedig az a másik uralkodóház lett, melynek Mária-tiszteletét ma is hirdeti a híres máriazelli búcsujáró hely, a gondagon megajándékozott aacheni székesegyház az Ősi magyar kápolnájával. Mária előtt, mint az ország királynője előtt való hódolatát bizonyítja a székesváraljai templom falfestménye. És a kép a magyar király koronázását ábrázolja, de nem a főnemesek kezéből nyeri el az uralkodói jelvényét, hanem az égből lehajló Szűzanya kezéből. Így gondolkozott hatalmának alapjáról egyik legnagyobb királyunk, Nagy Lajos. Nagyasszonyt tisztelő népnek küldött az Isten Szent Léleklét, Hunyadiakat, ha küldött az ellenséggel. De megértjük ebből a történelemszemléletből a nagy magyar tragédiákat is. Megértjük, hogy miért kellett elbuknia Mohácsnál annak a nemzedéknek, melynek vezető rétegéről a magyarság iránt annyi rokonszenvet mutató, s megmentése érdekében annyit fáradozó pápai követ ezt a jelentést volt kénytelen adni: "Ha Magyarország a veszélyek érvényéből három forint árán ki lehetne ragadni, nem lehetne három ember, aki magát erre az áldozatra elszánná". Sokáig kellett rebigában maradnia annak a népnek, mely az új hit felvételével, éppen az Ősi magyar Mária-tiszteletet vetette el s a pogány törökkel versenyt káromolt Nagyasszonyát. Zrínyieknek, Rákócziaknak kellett jönniük, kiknek kezében ismét máriás zászló lengett, midőn hazájuk szabadságáért küzdöttek, míg végre szebb napok virradtak erre a régi nagyságából annyira kifosztott népre.

De nézzünk határainkon túl kissé messzebbre is. Voltak a magyarnak testvérnépei. Julian domonkosrendi barát 1236-ban még megéli az Ural hegység tövében virágzó "Nagymagyarországot". Okiratok beszélnek kaukázusi Gyertyán király Magyarországról. Hokon népek voltak a hunok, avarok, besenyők, kunok; hatalmasabbak voltak, mint mi, több testvérük volt, mint nekünk, hová lettek mégis? Pusztulásuk sejteti, milyen sors várt volna rájuk is, ha nem oltalmaz egy hűséges édesanyai kéz, mely még akkor sem hagyja el gyermekeit, ha elfordulnak tőle.

Legyen bár divat manapság az anyagelvűség, a materializmus, mely mindent tagad, ami nem szemmel látható, nem kézzel tapintható, mi - Kedves Keresztény Hívek, Magyar Testvérek - ne szakadjunk el Őcink hitétől, a katolikus keresztény tanítástól, mert ég és föld elmúlnak, földi hatalmak megsemmisülnek, világnézetek elfakulnak, de Krisztus igéi el nem múlnak, a sziklára épült Anyaszentegyház meg nem inog. Igenis, mi Isten újját látjuk a történelmi eseményekben, s ezért minden vész és vihar közepett meg nem szűnünk remélni. Sőt most hívunk fel benneteket, hogy mint Őcink tették, töretlen bizalommal helyezzük sorsunkat Isten kezébe a Szűzanya által. Ezért az 1947/48-as év, párhuzamban a 48-as centennáriummal, Boldogsasszony éve lesz. Jelezzük: Vissza a Nagyasszonyhoz, vissza a magyarság Ősi életforrásaihoz!

Valljuk ismét Őt királynőnknek, hogy kezébe vehesse sorsunk intését; valljuk meg hűtlenségünket, hogy visszatéríthessen az Isten felé vezető útra; valljuk magunkat nemzetének, hogy éreztethesse velünk hatalmát és jószágát.

II.

Meghirdetjük ezért az egész ország hívó népének a Budapesten tartandó nemzeti Mária-kongresszust. Itt fog megtörténni az egész Boldogasszony-nak szentelt év legfontosabb eseménye: Magyarország felajánlásának megújítása.

Ugyanebbe a felajánlásba kapcsolódnak bele hiveink széles tömegei a búcsujáró helyekre vezető szándoklatokon. Ugyancsak minden egyházközség is helyi Ünnepe keretében ajánlja magát, hazáját Mária oltalmába, hogy valóban az egész nemzet hódolata szálljon a Nagyasszony felé.

A külső hódolatot kövesse az Isten akaratának a lélekben való elfogadása. Bej volna, ha csak ajakkal dicsérnők Isten. Beleő, lélekben való átadulásunk a fontosabb, sőt minden külső Ünnepek is éppen az a célja, hogy a lélekre hasson. Ez a Boldogasszonynak szentelt esztendő is csak akkor éri el célját, ha a magyarság lélekben is újra Mária nemzetévé lesz!

1. Alakítsa át elsősorban felfogásunkat a bennünket körülvevő élet-ről.

Mikor olyan nagy sullyal nehezedik vállainkra a nemzetünket ért megpróbáltatás. Ismerjük el a csapásokban, elázatos lélekkel a magyar bűnök büntetését. Válasszunk rá a bűnbánat legyen, nem ökölrúzás az ég felé, nem bosszúlihegés az ellenségek felé.

Vállaljuk el keresztünket. Nemcsak az egyes emberek, családok, hanem a nemzetek között is vannak keresztthordozók. Néhány hónapja volt Győrött annak a könnyező Mária-képnek ünnepe, melyet egy ir püspök mentett ide hozzánk akkor, midőn hazájában a legkegyetlenebb üldözések folytak. Igen, voltak és vannak keresztthordozó népek, a mi nemzetünk is ilyen, de ez nem jelenti azt, hogy Isten és Védőasszonyunk elhagyott volna. A Boldogasszony most nem égi csodát jelelt számunkra, hanem könnyező kísérőnk keresztutunkon. Könnyezve jár mellettünk, de ezek a könnyek megváltást hoznak.

Törhetetlen maradjon hát reményünk. Ő a mi nemzetünk csillaga. Őseink nem szüntek meg bizni Benne akkor sem, amikor reménytelenebb volt helyzetük mint a miénk. Minél keserűbb a kenyerünk, annál fojtóbb könnyeink árja, annál buzgóbb esdekléssel folyamodjuk Hozzá: "Magyarországról, romlott hazánkról, ne feledkezzél meg szegény magyarokról!"

A Fatimában megjelent Szűzanya a rózsafüzért adta gyermekei kezébe. Ezt jelölte meg, mint hathatós eszközt a bűnösök megtérésére, hogy a világ megmenekedjék a fenyegető isteni igazságszolgáltatástól.

Kedves Hiveink! Legyen nekünk magyaroknak égi Édesanyánk és Királynőnk óhaja parancsa! Terjedjen el ez az ősi katolikus imádság ismét népünk széles köreiből! Mondjon el belőle legalább egy tízedet minden buzgóbb magyar család közt este imádságképen! Fogják össze azok az össezefűzött szemek egész nemzetünket az engesztelés, a kérlelő ima áhítatában, hogy megtérő magyar népet igazi békével, szebb jövővel áldhassa meg az Isten!

2. Készségesen elfogadva a katolikus világnézetet, kezdjünk szerinte élni megalkuvás nélkül!

Kezdjünk Mária népéhez méltó életet. Ő Szent Fiát tartja felénk, az új életnek, az isteni életnek ojtóságát. Ojtsuk Krisztust a magyar élet fájába. Ujítsunk meg mindent Krisztusban!

a./ Ujuljon meg az egyén élete.

Meg kell tanulnunk, hogy az élet legfőbb értéke nem a foglalkozásban, a hírnévben, a jó módban van, hanem az Isten iránti hűségben. A Szent Szűz nagy volt, noha egy jelentéktelen kis városban, egyszerű háztartást vezetve élte le egész életét. A mi nagyságunk is attól függ, vajjon megbecsüljük-e a Megyelel életét, törődünk-e azokkal, hogy szerény életünk a jelentéktelen munkánk között az Isten szeretetét semmi el ne homályosítsa szívünkben. Főleg a magyar leányoknak és a magyar édesanyáknak kell mélyen a szívükbe vésnők az igaz nagyság a felelős képét. A nőket fenyegeti leginkább hogy a megváltozott viszonyok között egy hamis és felszínes eszmény hatalmába ejti és Istentől kijelölt feladatuktól eltántorítja őket. Regények, szindarabok és tetszetős mozgóképek vetítik elénk azt a női egyéniséget, mely függetlenül mindenkitől, szépségében és női tulajdonságaiban bizakodva önző mohósággal vadászva az üres örömeiket és kérlelhetetlen ravaszsággal szolgálataiba állít mindenkit. Végsőtes volna, ha a magyar nőket elkábítaná a romlott művelődésnek a szomorú nő alakja. A csábítást, mely tetszetős

eszközökkel közelodik felénk, győzzük le azzal, hogy a Boldogságos Szűz képét véssük mélyen a lelkünkbe és ez az esemény irányít bennünket az élet küzdelmeiben.

Tanulja meg a férfivilág is, mit lásson és mit becsüljön a nőben! Lásza benne a Szent Szűz képmását, aki gyengédebb lényével és finomabb lelkiületével őt a nyers erő, a kiméletlenség és az ösztönök fékezésére figyelmezteti. Feleségeikben és leányaikban, jegyeseikben és munkatársaikban ezt nézzék és a nevelésben, a nemes viselkedésben ennek az eseményképnek a kialakítását segítsék elő. Több boldogság, több tiesta öröm, egészségesebb lelkek és ragyogóbb földi boldogság fogja övezni a magyar életet, ha a férfiak és nők lelkét egyaránt megihletti, áthatja és a maga mintájára átalakítja a boldogságos Szűz képe.

Vegyük fel a küzdelmet az elherapódzó magyar hibákkal: a káronkodással és gyűlölködéssel.

Olyan nemzeten, mely istenkáromlásairól híres, nem nyughatik meg Isten áldása.

A rágalmak, a feljelentgetések, a deportálások korszakát éljük. Midőn ettől szabadulást, igaz békét, szebb jövőt kívánunk, el ne feledjük, hogy ennek ára a keresztény szeretet, a megbocsátás, a gyűlölet elfelejtése. Sokszor tekintünk a kereszt tövében is szelídlelkű Fájdalmas Anyára. Így érdemeljük ki a békét. A besezűforralók nem békélnek meg soha. Az ellenségek ellen legjobb fegyver, ha megtenulunk értük imádkozni, jót tenni; ha legyőzzük a rosszat a jóval, mint az Apostol tanítja. /Róm. 12, 21./

Testvéreink! Tudjuk, milyen nehéz ez egy letipott népnek, hisz minden jajotok, minden keserű emléketek, minden nélkülözéstek nekünk is fáj, sajgó sebet üt a mi lelkünkön is. Jézus Szívének ellenségeként is fohászt önhajtó hősi ütemét olyan nehezen vesszi át gyarló természetünk! De ezt a Szívet kell kölcsön kérnünk, hogy Isten fiaihoz méltó érzések lüktessenek bensőnkben. Értsétek ezt szösz szerint! oda kell lépünk az áldoztatórácshoz, s kérni az Örök Atyát, hogy mindennapi kenyerünket adja nekünk nap-nap után. Azt a kenyeret, mely Krisztus Teste, melyet, ha magunkhoz vesszünk, valósággá lesz a képletes beszéd: az Oltáriszentségi Jézus Szíve dobog mi bennünk, s lassan átalakít, hogy úgy érezzünk, mint Isten akaratja; - ezt kívánjuk, ami Isten előtt kedves; - az után lelkesedjünk, ami Isten szemében nagy és értékes.

Nemzetünk Édesanyja, a Boldogságos Szűz, a titokzatos MKenyér erejével akar bennünket átalakítani, hogy erősebbé, naggyá tegyen. Legyen ezért a Boldogasszony évében lelkiéletünk egyik főigénye az Oltáriszentség. Nélküle nincsen átalakulás. A mi bajok bűnűkből táplálkozó gyökerét csak az Oltáriszentség szeretetének tüze tudja kiperzselni lelkünk mélyéből.

b./ Meg kell ujulniok Krisztus törvényei által a magyar családoknak.

Fel kell hagyni a nemzetgyilkos magyar egykével és minden olyan bűnnel, mely sérti az Isten életadó jogait, meghiúsítja a házasság elsőrendű célját, mely nem más, mint a gyermek. Amíg annyi csalódás, annyi szerencsétlenség után is jobban bizunk emberi okoskodásokban, számításokban a felénk Isten törvényeitől, addig hogyan várhatjuk, hogy segítsen rajtunk az Isten?

Isten csak a törvényeihez fenntartás nélkül ragaszkodó családokra enged szebb jövőt épülni. Tragédiánk ott van, hogy az ilyen családok ijeszten megfogytak nálunk, pedig mit jelentene az ilyen szülő minden fohász, milyen kincs ártatlan gyermekeik minden imádsága. Hiszen a gyermekek alku nélkül való elfogadásával az élet száll a földre, az a legdrágább kincs, melyért még az Isten egyesülött Fia is feláldozta magát. Olyan néprért, ahol sok a gyermek, sok az Örök-élet várományosa, sok az Öröszangyal, - az Isten megtessz mindent. Isten csak azt a nemzetet törli el a föld színéről, mely önmagát népteleníti el.

A magyar családok szellemének megújulásából fakad majd ifjúságunknak az az idealizmusa, hogy odalépjen Krisztus oltára elé s vele együtt feláldozza életét, mint pap a magyar néprért. Mindannyian tudjuk, mennyivel könnyebb az út Isten felé, ha hivatásához méltó lelkipásztor irányít feléje. Merítsetek hát áldozatkésztséget ti édesapák és édesanyák a Szűzanya lelkéből, ne sajnáljátok gyermekeketek Istennek odaajándékozni, ha hivatást érez s az Isten százszorososan fizet vissza már itt a földön Nektek, a magyar nemzet pedig újabb fényesórót kap a hit világosságával a boldogulás, a szebb jövő felé.

c./ Törekednünk kell, hogy Mária országának közösségi élete is megújuljon Krisztus törvényei által, mert Mária népe evangéliumellenes törvényekkel: ellentmondás.

Milyen messze van tőlünk ennek megvalósulása! - gondoljuk talán magunkban. Igen, ma még így látszik, s ezen a világon mindenestül nem is valósul meg soha, de hogy a keresztény szellemi közösség áldásaiból valamit élvezhessünk, kell, hogy már ma is világosan lássuk az utat, s elkezdjük a rajta való járást, kiki abban a közösségben, egyelőre talán csak egyházi közösség, egyesületi keretek között, melyben szava van.

Kellene a krisztusi törvények, mert a politikai és gazdasági életben a tudomány és művészet világában is, csak Krisztus tud erkölcsiséget teremteni. Amíg a "vallás megánügy", addig nincs hatalom, mely a hatalmasat visszatarthatja a gyengébbek elnyomásától. Ne legyünk kicsinyhitűek! Az elvűség, áldozatkészség és türelem kiérdemli Istennél, hogy a magyar közösség alkításában újra irányító tényezővé legyen a kereszténység.

XI. Pius pápa hirdetett hasonló elveket a Krisztus Király eszmében. Nekünk, magyaroknak történelemadta kiváltságunk, hogy ezt a fűléges Királyt Édesanyja ölében, kedves gyermek képében imádjuk. A Regnum Marianum, Mária országa nem más, mint Krisztus királysága történelmi magyar háttérrel, magyar hagyományokkal!

Ezt a gondolatot akarjuk lelketekre kötni a Boldogsasszony éve folyamán. Ebben a gondolatban találkozunk az ősi magyar hagyomány a kereszténység legmodernebb törekvéseivel. Merítsetek belőle erőt, lelkesedést, bizalmat!

"Keressétek először Isten országát"...és ha Nagybasszonyunk hullat könnyeket mellettünk,... "a többi mind hozzáadatik nektek".

Hirdessenek bár harcot ellenségeink, tornyosuljanak bár a legsötétebb viharfelhők egünkön, mi ismerjük Őt, aki "süvöltő felhők közt nyugodtan tündöklő", s karjában a Királyok Királya, aki Isten is egyben. Mi Obennük bízunk. Ha Isten velünk, ki ellenünk! Amen.

Esztergom, 1947 augusztus 15-én.

A Magyar Püspöki Kar nevében:

MINDSZENTY JÓZSEF
bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek

GRÓSZ JÓZSEF kalocsai érsek

SHVOY LAJOS pápai trónálló,
székesfehérvári püspök

Dr. DUDÁS MIKLÓS hajdudorogi
görög szertartású püspök

Dr. PÉTERY JÓZSEF váci püspök

PAPP KÁLMÁN győri püspök

BARÓT MIHÁLY szentmári püspöki
helynök

Dr. SÁRKÖZY PÁL pannonhalmi
kormányzó-apát

Dr. CZAPIK GYULA egri érsek

VIRÁG FERENC pápai trónálló,
pécsi püspök

Dr. MADARÁSZ ISTVÁN kassai püspök

Dr. HAMVAS ENDRE csanádi püspök

KOVÁCS SÁNDOR szombathelyi püspök

Dr. BÁNÁSS LÁSZLÓ veszprémi püspök

Dr. PINTÉR LÁSZLÓ nagyváradai apos-
toli kormányzó helynök

POLBA JÁNOS pp. prelátus, vezérőrnagy,
lelkész, a Tábori Püspökség vezetője.

Felolvasandó az ország minden katolikus templomában augusztus 17-én.

A mióval híveim
R.

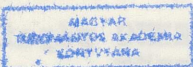
Levelezve

A. v. m. Kath.

Prüfungsausschuss

Páris, Levele

1947 aug 15

Handwritten signature or name at the bottom left.

Handwritten initials or mark at the bottom left.